

LOOSE ENDS PROJEKT ZÁRÓKONFERENCIA

”Körbevesznek jó barátok...”-
csoportkohézió működése diákok és
pedagógusok szemszögéből

*"...biába jártunk, csak
megbuktunk"*
nem-formális pedagógia
Roma fiatalok
integrációjáért

Készítette: Janó Evelin
ELTE-TáTK Szociológia Doktori
Iskola

IV. évfolyam
doktorjelölt

Az iskola mint hálózat működése

- kapcsolathálóban elfoglalt helyünk hatással van személyiségünk valamint életpályánk alakulására
- a kapcsolati hálók felerősítik a társadalmi egyenlőtlenségeket és a pozicionális egyenlőtlenségeket
- az egyén és társadalom kapcsolódását a makromillió kiscsoportjai biztosítják-> aktív és passzív résztvevői vagyunk
- az iskola újratermeli a társadalmi egyenlőtlenségeket
- kapcsolatok heterogenitása fontos az életben való sikeres boldoguláshoz
- iskolai csoportformálás mellett a személyiségfejlesztés is fontos

Iskolai osztályközösségek csoportlélektana

- az iskola is csoport->meghatározott keretek között, közös szándékok és célok vezérlik
- az osztályközösség másodlagos, formális, kiscsoport
- csoportnormák, szabályok befolyásolják a csoportkohéziót-> pedagógusok fontos szerepe
- diákok baráti kapcsolatai-> rejtett, informális struktúra
- szociometria<->kapcsolatháló-elemzés
- hazai középiskolai kapcsolatháló-kutatási eredmények

Kutatási terep és módszertan

- 2019/2020-as tanév végén 62 osztállyal, 1285 tanulóval működött a középiskola
- Három éves szakképzési formában 376-an tanultak: 94 SNI-s, 31 BTMN-es, 19 H, 8 HHH
- OKJ-s képzésben: 339 tanuló: 4 SNI-s tanulót, 1 BTMN-s tanulót tartottak számon, hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetűről nem tudtak
- a kutatásban négy végzős osztály 55 fővel vett részt, közülük 54 fő töltötte ki az osztály csoportstruktúráját feltérképező kérdőívet és írt fogalmazást
- *Kvantitatív és kvalitatív kutatási módszerek kombinálása:*
 - kapcsolatháló kérdőív
 - tanulói fogalmazások
 - osztályfőnökkel félig strukturált interjúk

A kutatásban résztvevő osztályok (minta) bemutatása

Vizsgált osztályok	Tanult szakma	Hátrányos helyzetű tanulók	Roma tanulók	Osztálylétszám
11/1	hegesztő	2 fő	1 fő	12 fő
11/3	villanyszerelő, ipari gépész	1 fő	3 fő	19 fő
Kontroll osztályok				
2/14/D	épületgépész technikus, erős áramú elektrotechnikus	0 fő	1 fő	14 fő
2/14/C	közszolgálati ügyintéző, központi fűtés- és gázhálózat rendszerszerelő	0 fő	0 fő	10 fő

Vizsgálati eredmények I.:

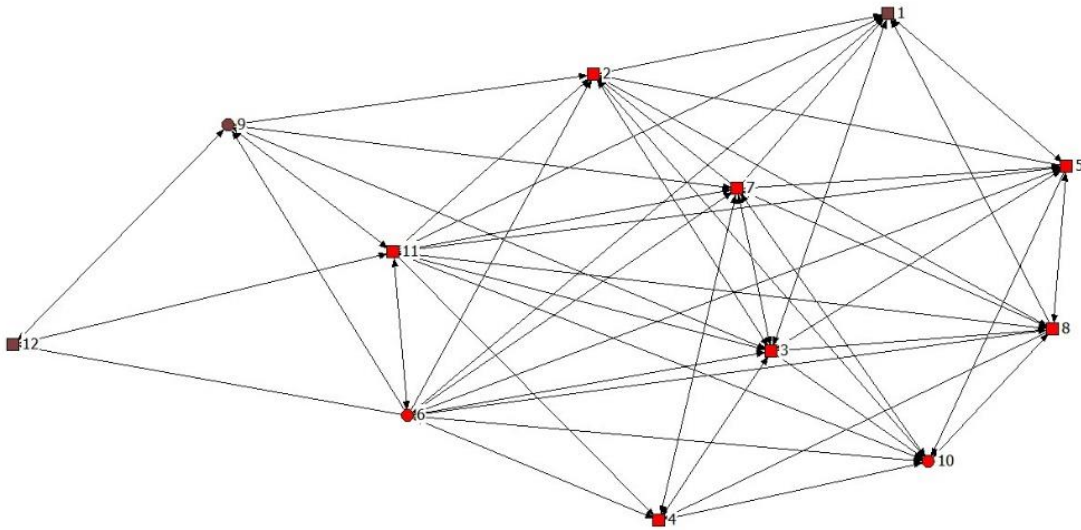
Szimpátia, iskola végeztével találkozás

- ahol két szakma csoportja alkot egy közösséget (11/3, 2/14/D, 2/14/C) jellemzően a legtöbb kérdés mentén szakmák szerint elkülönültek a csoportok
- szimpátia mentén nincs olyan fiatal, aki elszigeteltséget élvez-> mindennapokat megkeserítő ellentétek nincsenek
- az iskola befejezése utáni találkozási hajlandóság szoros összefüggést mutatott a szimpátia mentén megjelöltekkel-> egyértelmű elszakadások nem voltak, de jobban kirajzolódtak az osztályok kisebb összetartó közösségei
- a vizsgált osztályokban (11/1, 11/3) népszerűnek mutatkozott hátrányos helyzetű és/vagy roma fiatal, vagy túlkoros tanuló is a bizonyítvány megszerzése utáni kapcsolattartásban

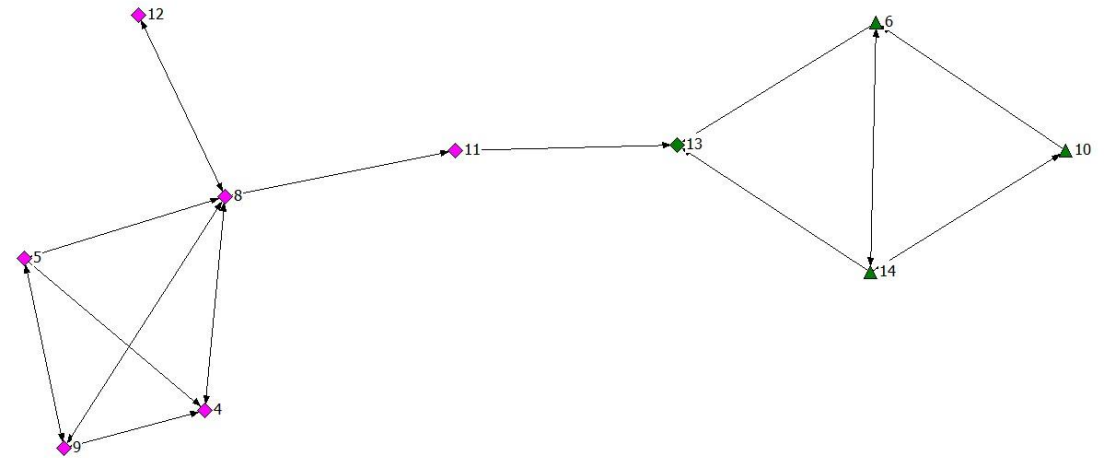

Általános csoportstruktúra:

Ki az az osztálytársaid közül, akivel az iskola elvégzése után is szívesen találkoznál?
11/1; 2/14/C

Jelmagyarázat: barna: nem szeret az osztályba járni hegesztő, piros: szeret az osztályba járni hegesztő, kör: hátrányos helyzet/roma

Jelmagyarázat: csillag: közszolgálati ügyintéző, háromszög: központi fűtés szerelő, rózsaszín: lány, zöld: fiú

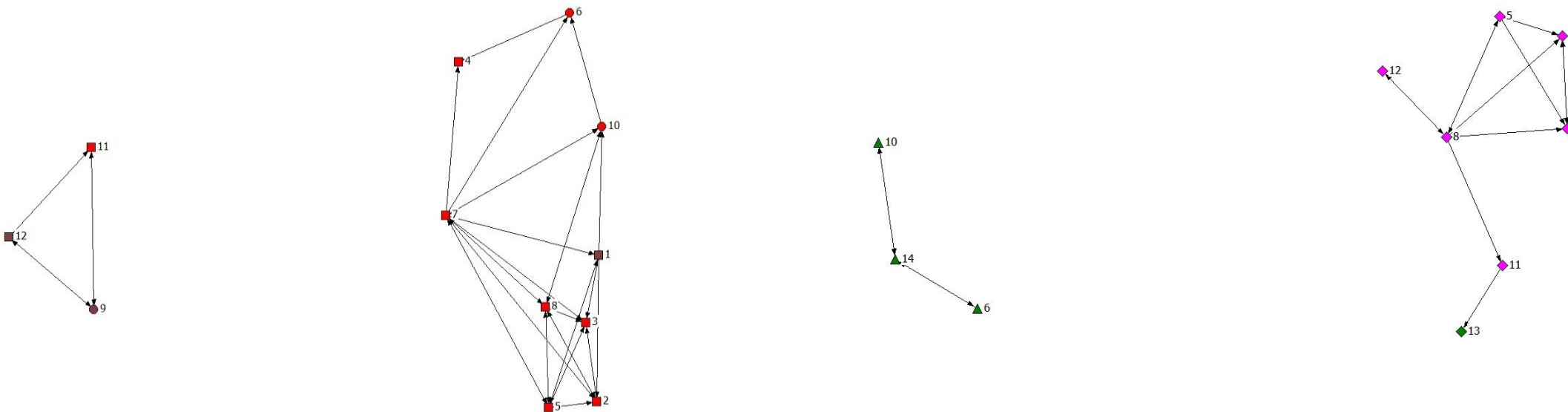
VIZSGÁLATI EREDMÉNYEK I.: A BIZALMAS KAPCSOLATOK

- a 11/1 és 2/14/C osztályokban volt megfigyelhető, hogy bizonyos tanulók nem hátrányos helyzetük vagy bőrszínük végett vannak peremhelyzetben, hanem eltérő személyiségük, gondolkodásmódjuk, meglátásaik miatt
- a gráfok jelentősen ritkává váltak, vagy akár több különálló csoportra estek szét a bizalmas viszonyok vizsgálata során -> szakmák mentén és baráti kapcsolatok mentén is felfedezhetők szakadások
- akik bizalmasaik társaiknak, ők egyszerre voltak rokonszenvesek is és szívesen tartanák velük a kapcsolatot a fiatalok az iskola befejezése után is
- a 11/1,11/3 és 2/14/D osztályokban azt találtam, hogy a hátrányos helyzetű és/vagy roma fiatalok segítőkészek társaik felé ha gondjuk van, vagy bajban vannak közvetítőnek mutatkoztak

Általános csoportstruktúra:

Kiről mondhatod el az osztályban, hogy: Biztosan számíthatsz rá, ha gondod van, vagy bajban vagy? 11/1; 2/14/C

Jelmagyarázat: barna: nem szeret az osztályba járni hegesztő, piros: szeret az osztályba járni hegesztő, kör: hátrányos helyzet/roma

Jelmagyarázat: csillag: közszolgálati ügyintéző, háromszög: központi fűtés szerelő, rózsaszín: lány, zöld: fiú

VIZSGÁLATI EREDMÉNYEK II.:: A TANULÓI FOGALMAZÁSOK

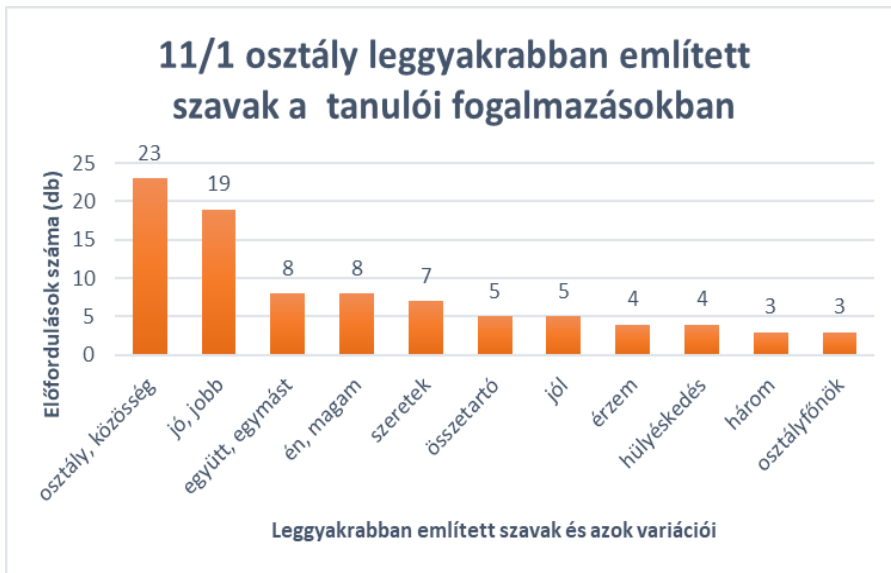
- a fogalmazások általában megerősítették azokat a feltételezéseket és konkrét eredményeket, amelyek a kapcsolati kérdőívek mentén kirajzolódtak egy-egy osztályról
- a fogalmazásokban a peremhelyzetű fiatalok inkább társaik viselkedését, az osztályban uralkodó rossz hangulatot okolták és arról írtak
- nem végeztek önreflexiót a diákok
- más tanulók peremhelyzetük ellenére pozitívan nyilatkoztak a közösségről, nem észlelték különállásukat

Az osztályközösségek funkcionálása a diákok leírásainak tükrében

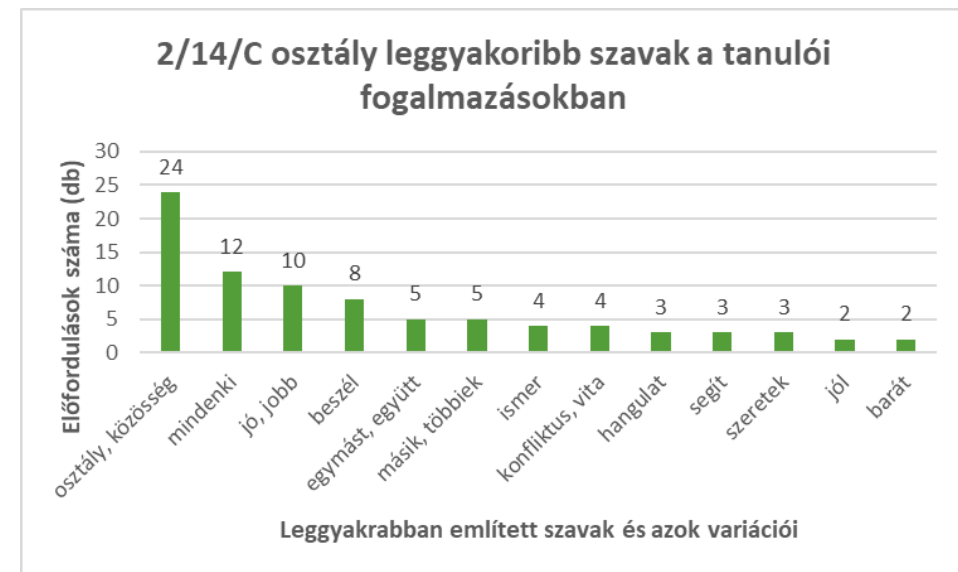
11/1: 456 szó

9-es tanuló: „ Leginkább azzal van a baj, hogy vannak olyan emberek, nem mondok nevetek „xy” valamiért elkezdenek szólogatni „kisebb piszkálódással”. Amikor meg nincsenek ott olyan személyek, akik úgymond kifognak engem vagy valaki mást az osztályból nekem az az osztály.”

2/14/C: 497 szó

4-es tanuló: „Idén nagyjából a kevesebb létszámnak köszönhetően egész jó lett a hangulat az osztályban, vagy inkább elviselhető. De nem találkoznék két személyen kívül a többiekkel iskolán kívül vagy vizsga után se. Némely ember elviselhetetlen és alig várom, hogy soha többé ne kelljen látni őket.”

Az osztályközösségek működése az osztályfőnökök interjúi mentén

11/1

- informatika tanár, de pusztán „itt ragadt”
- az osztályfőnökség nem vonzotta, csapatépítéssel nem szokott foglalkozni-> két évig volt ő osztályfőnöke a közösségnek
- belső viszonyokat, tanulókat jól ismeri
- peremhelyzetű egyének: „kis szerencsétlenjeim”
- Saját szerepét a közösségformálásban tantárgya külön világára húzza rá:

„Én keveset vagyok velük. Meg az én tantárgyam az egy speciális tantárgy ugyebár, mert ott hárman vagyunk. Van a tanár, van a diák meg a van a számítógép (nevet). És itt-itt még nehezebb egy picit. Tehát itt mindenki a maga kis monitora felé fordul. Az egy más világ, az nem pont erről szól.”

2/14/C

- saját testnevelési óráin végez csoportformálást, összességében az iskola egész közege nem az ő világa
- osztálya struktúráját jól ismeri
- jól működő informális közösséget alakítani felnőtt képzésben még nehezebb
- Szkeptikus a saját szerepében:

„Hát őő külön pedagógiai módszert erre nem alkalmazok(...). Az az igazság, hogy nem is nagyon értek ehhez, tehát őő én kicsit erőltetettnek tartom ezt. Tehát az osztályközösség magától is alakul, hogyha ha jó irányba, de akár sajnos rossz irányba is.(...)Ezt én inkább csak úgy nyesegettem és próbáltam persze jó irányba terelni, de ez nagyon nehéz.”

Összegzés

- oktatás mellett nevelés is fontos
- osztályfőnök több mint szaktanár
- az iskola is egy hálózat-> gyenge kötések a későbbi életpályára is hatnak
- a kapcsolathálózatok több tekintetben homogének, de jól felkészülten ezek átírhatók
- hiába az elméleti integráltság, ha a kapcsolatok nem tudnak heterofilek lenni
- csoportalakulás első fázisaiban még lehet javítani-> alapvető hálózatelemzési módszerek elsajátítása a pedagógusoknak

Válogatott irodalom

Boda Zsófia-Vörös András: A középiskolai népszerűség meghatározói - személyiségvonások és csoportösszetétel. In: *Behálózott iskolák: Iskolai hálózatkutatás egy kelet-magyarországi kisvárosban*. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013, 31-43.

Bourdieu, Pierre: The forms of capital, In: *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Greenwood, New York, 1986, 241-258.

Christakis, Nicholas A. - Fowler, James H.: *Connected: the amazing power of social networks and how they shape our lives*. New York, 2009.

Csaba Zoltán L.- Pál Judit: A negatív kapcsolatok alakulása és hatása: Elméleti áttekintés és empirikus tesztelés két középiskolai osztályban. In: *Szociológiai Szemle*, 2010/3, 4-33.

Fang, Ruolian- Landis, Blaine – Zhang, Zhen et al.: Integrating Personality and Social Networks: A Meta-Analysis of Personality, Network Position, and Work Outcome. In: *Organizations, Organization Science*, Vol. 26/4, 2015, 1243-1260.

Granovetter, Mark S.: The Strength of Weak Ties. In: *The American Journal of Sociology*, Vol. 78, No. 6, 1973, 1360-1380.

Grossman, Klaus E. – Grossman, Karin: Attachment Quality as an Organizer of Emotional and Behavioral Responses in a Longitudinal Perspective. In: *Attachment Across the Life Cycle*. Routledge, London, 1991, 93–114.

Petrusek, Miloslav: *Szociometria: elméletek, módszer és technikák*. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1972.

Szabó Éva: A csoport fejlődésének és működésének alapmechanizmusai. In: *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*. ELTE, Budapest, 2004, 162-179.

Szvetelszky Zsuzsanna: A társas mezőktől a hálózattudatig. In: *Magyar Tudomány*, 2006/11, 1353-1356.

Tuckman, Bruce W.: Developmental sequence in small groups. In: *Psychological Bulletin*, Vol. 63/6. 1965, 384-399.

LOOSE ENDS PROJEKT ZÁRÓKONFERENCIA

**"...biába jártunk, csak megbuktunk"
nem-formális pedagógia
Roma fiatalok
integrációjáért**

Köszönöm a figyelmet!